

آزادی و عدالت لازم و ملزوم یکدیگرند/ وجوه مختلف عدالت در مباحث اسلامی

یک استاد بازنشسته دانشکده الهیات دانشگاه تهران با اشاره به اینکه اگر آزادی نباشد عدالت نمی تواند ...

نجفقلی حبیبی در گفتگو با مهر :

آزادی و عدالت لازم و ملزوم یکدیگرند/ وجوه مختلف عدالت در مباحث اسلامی

یک استاد بازنشسته دانشکده الهیات دانشگاه تهران با اشاره به اینکه اگر آزادی نباشد عدالت نمی تواند تحقق یابد و اگرهم عدالت نباشد آزادی مخدوش می شود، گفت: این دو لازم و ملزوم یکدیگرند و نمی شود گفت کدام بر کدام یکی تقدم دارد. دکتر نجفقلی حبیبی در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد اینکه آیا فیلسوفان اسلامی در خصوص مفهوم عدالت نظریه پردازی جامعی کرده اند؟ گفت: موضوع عدالت یکی از موضوعات مهم مباحث اسلامی است. در اسلام به آن بسیار توجه شده و از چند جهت مورد بحث قرار گرفته است. در فقه، در اخلاق، در کلام و در مسائل اجتماعی اسلامی این مفهوم مورد بحث قرار گرفته است.

وی افزود: در فقه در مورد خرید و فروش ها و در معاملات و قراردادهای بحث شده است. اینکه بعضی از مشاغل شرطشان عدالت است. مثل قاضی یا حاکم یا امام جماعت که ضرورتاً بایستی عادل باشند، زیرا جان و مال و نوامیس مردم در دست آنهاست و آنها برای درست حکم راندن و یا درست حکومت کردن بایستی عدالت را مورد نظر قرار دهند.

این استاد بازنشسته دانشکده الهیات دانشگاه تهران ادامه داد: در اخلاق اسلامی می گویند ملکه عدالت، یعنی عدالت باید ملکه اخلاقی انسان شود. یعنی بدون فکر و در هر حالی عدالت را رعایت کند. اینکه فکر نکند حالا اینجا عدالت را رعایت کنم به نفعم است و اینجا رعایت نکنم به ضررم است. یعنی عدالت به عنوان یک صفت ثابت درونی در فرد ملکه شده باشد. اینکه هر چیز را در سرجای خودش قرار دهد.

این محقق و پژوهشگر علوم و معارف اسلامی تصریح کرد: در مسائل اجتماعی هم عدالت اقتصادی و اجتماعی مورد نظر است؛ یعنی امکانات و سرمایه های جامعه را به یکسان در اختیار افراد قرار دهیم. برای مثال در مورد آموزش و پرورش بایستی همگان حق تحصیل یکسان را در اختیار داشته باشند، نه اینکه نور چشمی ها در مدارس خصوصی و معلمان نمونه و مستضعفان در مراتب بسیار نازل از این امکان برخوردار باشند. اصلاً خود واژه مستضعف یعنی ضعیف نگاه داشته شده یعنی با نا عدالتی امکان رشد این افراد فراهم نشده است.

حبیبی افزود: در کلام هم عدالت یکی از صفات الهی است و جزو صفات تکوینی است. یعنی ماه و خورشید و زمین و کل کائنات هر کدام سرجای خود قرار گرفته اند و با برهم خوردن این وظایف نظام هستی از هم می پاشد.

وی در مورد اینکه در مقایسه با مفهوم آزادی، فلاسفه اسلامی بر تقدم عدالت بر آزادی تأکید دارند یا برعکس هم تصریح کرد: آزادی و عدالت جزو پایه های زندگی بشر هستند یعنی اگر آزادی نباشد هیچ مسئولیتی بر عهده کسی گذاشته نمی شود اینکه در اسلام گفته شده هر کاری که انسان انجام می دهد در قبال آن کار مسئول است این در لزوم بودن اختیار و آزادی است. اگر انسان اختیار و آزادی نداشته باشد مسئولیت از او سلب می شود.

حبیبی در پایان یادآورد: اگر آزادی نباشد عدالت نمی تواند تحقق یابد و اگر عدالت نباشد آزادی مخدوش می شود. این دو لازم و ملزوم یکدیگرند و من نمی توانم بگویم کدام بر کدام یکی تقدم دارد.